

Upprättad: 2020-09-01

Antagen av direktionen: 2021-03-05

Diarienummer: NN2021/5-4

Handläggare: Anders Larsson, Ulf Smedberg

Handlingsprogram 2021-2024

Enligt 3 kap. 3 och 8 §§ lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

Nerikes Brandkår

Kommunalförbundet där kommunerna Askersund, Hallsberg, Kumla, Laxå, Lekeberg, Lindesberg, Ljusnarsberg, Nora och Örebro samverkar om räddningstjänst och olycksförebyggande verksamhet.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	3
1.1	Varför kommunalförbund?	4
2.	Begreppsförklaring	4
3.	Mål enligt lag om skydd mot olyckor	6
3.1	Nationella mål	6
3.2	Vision och verksamhetsidé	6
3.3	Inriktningsmål	6
4.	Riskbeskrivning	7
4.1	Översiktlig risktopografi	7
4.2	Naturolyckor och extrema väderhändelser	8
4.3	Andra olyckor	9
4.4	Antagonistiska hot	11
4.5	Kommunala vattenskyddsområden	12
4.6	Statistiskt underlag	12

5.	Förebyggande organisation och förmåga	13
5.1	Olycksundersökning	13
5.2	Utbildning	13
5.3	Sotning	14
5.4	Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor	14
5.5	Tillstånd enligt lag om brandfarliga och explosiva varor	16
5.6	Tillsyn enligt lag om brandfarliga och explosiva varor	16
5.7	Plan- och byggprocessen	16
5.8	Information	16
5.9	Olycksförebyggande samarbetet med medlemskommunerna	17
6.	Operativ organisation	18
6.1	Förmåga att genomföra räddningsinsatser	18
6.2	Kompetenser	18
6.3	Räddningsstyrkor	19
6.4	Ledningsfunktioner	20
7.	Operativ förmåga	20
7.1	Tid till hjälp - responstid	21
7.2	Första Insats Person (FIP)	21
7.3	Ledning	21
7.4	Samverkan	22
7.5	I Väntan På Ambulans (IVPA) - hjärtstartsverksamhet	22
7.6	Räddningsstyrkornas förmåga	23
7.7	Ledningsfunktionernas förmåga	24
7.8	Övriga resurser	24
7.9	Räddningsstyrkornas utbildning	24
7.10	Organisationens uthållighet	25
7.11	Alarmering	25
7.12	Brandvattenförsörjning	25
7.13	Före Under Efter	25
7.14	Viktigt meddelande till allmänheten (VMA)	26
7.15	Extraordinär händelse	26
7.16	Räddningstjänst under höjd beredskap	26
7.17	Kamratstödsverksamhet	26
8.	Samverkan	27
8.1	Räddningstjänster	27
8.2	Andra aktörer	27
9.	Hamnar, gräns mellan statlig och kommunal räddningstjänst	28
10.	Uppföljning och utvärdering	30

1. Inledning

I vårt samhälle inträffar ständigt små och stora olyckshändelser som drabbar vårt land, våra kommuner och våra medborgare. I Lagen om skydd mot olyckor (SFS 2003:778) och i Förordningen om skydd mot olyckor (SFS 2003:789) regleras vilka skyldigheter den enskilde, kommunen och staten har att förebygga olyckshändelser och begränsa skador efter olyckshändelser. Lagens syfte är:

...”att färre ska dö, färre ska skadas och mindre ska förstöras”.

Enligt ovanstående lag ska kommunen upprätta ett handlingsprogram som beskriver den förebyggande verksamheten samt vilken förmåga kommunen har att utföra räddningsinsatser. Handlingsprogrammet som Nerikes Brandkår tar fram, beskriver Nerikes Brandkårs uppgifter utifrån Lagen om skydd mot olyckor samt förbundsordningen. Geografiskt behandlar handlingsprogrammet Nerikes Brandkårs nio medlemskommuner, Askersund, Hallsberg, Kumla, Laxå, Lekeberg, Lindesberg, Ljusnarsberg, Nora och Örebro. Här redovisas Nerikes Brandkårs operativa förmåga att utföra räddningsinsatser under såväl fred som under höjd beredskap och hur samarbetet med de nio medlemskommunerna ska fungera.

För att lösa Nerikes Brandkårs ledningsförmåga i enlighet med Lagen om skydd mot olyckor samarbetar Nerikes Brandkår med räddningstjänsterna i länen Örebro, Värmland, södra och norra Dalarna samt delar av Västra Götaland och Västmanland i en gemensam Räddningsregion Bergslagen. Syftet är att stärka förmågan att utöva både yttre och inre ledning med en hög kompetens och uthållighet.

Samarbetet mellan Nerikes Brandkår och den enskilda kommunen ska driva det olycksförebyggande arbetet framåt och upptäcka frågor som annars aldrig skulle ha aktualiserats. Ett bra samarbete präglas av god kommunikation och detta skapas bäst genom kontinuerliga möten i arbetsgrupper. De tvärssektoriella klyftor som lätt kan uppstå mellan förvaltningar ska minimeras genom personliga kontakter och gemensamma aktiviteter.

Att förebygga olika typer av olyckor är komplext och kan inte göras av endast en förvaltning. Om man ser vilka aktörer som har mandat och möjlighet att förebygga t.ex. trafikolyckor, vilket är en olycka som föranleder räddningsinsats, kommer man snart fram till att räddningstjänsten har en väldigt liten del däri. Det olycksförebyggande arbete som räddningstjänsten i dagens läge kan bidra med är endast erfarenheter i plan- och byggskedet samt erfarenheter från räddningsinsatser. Detta räcker inte långt om man vill minska sannolikheterna och konsekvenserna för att t.ex. trafikolyckor ska uppstå. Det olycksförebyggande arbete som gör den stora skillnaden ligger förmodligen på helt andra förvaltningar, exempelvis tekniska förvaltningen. Detta synsätt kan även appliceras på många andra typer av olyckor.

Det föreligger ett stort behov av samarbete mellan kommunernas förvaltningar och Nerikes Brandkår för att uppnå ett bra olycksförebyggande arbete. Analyser av kommunens risker och skapandet av åtgärdsprogram för att minimera riskerna bör göras i arbetsgrupper där berörda förvaltningar och Nerikes Brandkår finns representerade. Nerikes Brandkår kan även vara delaktig i kommunens planering avseende extraordinära händelser.

Med räddningstjänst avses de insatser som stat eller kommun ska utföra vid olyckor eller vid överhängande fara för olycka i syfte att hindra och begränsa skador på människor, egendom och miljö. Kostnaderna för räddningsinsatser ska stat och kommun stå för och får inte belasta den enskilde.

Skyldighet att utföra en räddningsinsats föreligger enbart om följande kriterier uppfylls samtidigt:

- behov av ett snabbt ingripande - *det måste vara akut*
- det hotade intressets vikt - *antingen ekonomiskt, kulturellt eller annat värde*
- kostnader för insatsen - *får inte överstiga värdet av det som ska räddas*
- omständigheterna i övrigt - *t ex har den drabbade egna möjligheter att själv avstyra händelseutvecklingen*

Vid vissa olyckshändelser har staten ansvar för räddningstjänsten. Inom Nerikes Brandkårs område ansvarar staten för följande händelser.

Typ av olycka	Ansvarig för Statlig räddningstjänst
Flygräddning	Sjöfartsverket
Efterforskning av försvunna personer	Polisen
Räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen (kärnteknisk anläggning)	Länsstyrelsen
Räddningstjänst på Vättern, utom i hamnar enligt kap 9.	Sjöfartsverket
Miljöräddningstjänst i Vättern utom i hamnar enligt kap 9.	Kustbevakningen

Tabell 1.1 Statlig räddningstjänst

1.1 Varför kommunalförbund?

Det finns många fördelar med att samverka om gemensam räddningstjänst.

Snabbare och effektivare hjälp till medborgarna

- Snabbaste styrkan svarar för första insats oavsett kommungränser.
- Större tillgång till tekniska och personella resurser.
- Större uthållighet vid stora och tidskrävande olyckor
- Större ledningsorganisation för effektivare insatser

Stordriftsfördelar

- Mindre administration.
- Lägre kostnader.
- Samordnad utbildnings- och övningsverksamhet samt gemensam tillgång till övningsanläggningar.
- Tillgång till fler instruktörer.
- Enhetliga räddningsfordon och teknik.

Breddad kompetens inom det förebyggande arbetet

- Mindre sårbarhet vid vakanser.
- Bättre kompetens för tillsyn och övrigt arbete.
- Möjliggör specialisering och förändrad uppgiftsfördelning.
- Ökade satsningar på extern utbildning och informationsverksamhet.

2. Begreppsförklaring

LSO	Lag (2003:778) om skydd mot olyckor.
LBE	Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.
Sevesolag	Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.
MSB	Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap. Huvuduppgiften är att utveckla och stödja samhällets förmåga att hantera olyckor och kriser. Ansvarar för tillsyn över kommunal räddningstjänst.
SKR	Sveriges Kommuner och Regioner. Uppgift att stödja och bidra till att utveckla kommuner och regioners verksamhet.
Förbundet	Kommunalförbundet Nerikes Brandkår.
Medlemskommun	Någon av medlemskommunerna till Nerikes Brandkår vilka är Askersund, Hallsberg, Kumla, Laxå, Lekeberg, Lindesberg, Ljusnarsberg, Nora och Örebro.
Räddningstjänsten	Den kommunala verksamhet som bedriver olycksförebyggande verksamhet och arbetar skadeavhjälpande på skadeplats.
Brandskyddskontroll	Kontroll av fasta förbränningsanordningar, därtill hörande rökkanaler, skorstenar, tak och anslutande byggnadsdelar ur brandskyddssynpunkt.
Sotning	Rengöring av fasta förbränningsanordningar, som inte är inrättade för eldning uteslutande med gas, och därtill hörande rökkanaler.
Skadeplats	Det geografiska område som är påverkat av en olycka.
RIB	Räddningstjänstpersonal i beredskap, som är deltidsanställd och som har en annan huvudarbetsgivare.
Räddningsledare	Befattningshavare som leder en räddningsinsats.
Styrkeledare	Befäl med lägst Räddningsledare A-kompetens och tjänstgör som arbetsledare och räddningsledare för en enhet.
Insatsledare	Befäl med lägst Räddningsledare B-kompetens och som tjänstgör som räddningsledare, oftast vid insats med 2 enheter.
Regional insatsledare	Befäl med lägst Räddningsledare B-kompetens eller motsvarande och som tjänstgör i Räddningsregion Bergslagens ledningsorganisation.
Räddningsåtgörare	SOS-operatör som är vidareutbildad i räddningsåtgörning och som utför uppdrag åt Räddningsregion Bergslagen.
Larmbefäl	Befäl med lägst Räddningsledare A-kompetens eller motsvarande och som tjänstgör i Räddningsregion Bergslagens ledningscentral.
Vakthavade befäl	Befäl med lägst Räddningsledare B-kompetens eller motsvarande och som tjänstgör i Räddningsregion Bergslagens ledningscentral.
Räddningschef i beredskap	Befäl med brandingenjörskompetens eller motsvarande och som tjänstgör i Räddningsregion Bergslagens ledningsorganisation.
Rakel	Radiokommunikation för effektiv ledning.

3. Mål enligt lag om skydd mot olyckor

”Färre människor ska dö, färre människor ska skadas och mindre ska förstöras”

3.1 Nationella mål

- Den verksamhet som ska bedrivas enligt denna lag syftar till att det i hela landet upprätthålls ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredställande och likvärdigt skydd mot olyckor för människors liv och hälsa och för egendom och miljö.
- För att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljön ska kommunen se till att åtgärder vidtas för att förebygga bränder och skador till följd av bränder samt, utan att andras ansvar inskränks, verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder. Kommunerna ska ta till vara möjligheterna att utnyttja varandras resurser för olycksförebyggande verksamhet.
- Räddningstjänst ska planeras och organiseras så att insatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

3.2 Vision och verksamhetsidé

Utifrån den riskbild som föreligger inom Nerikes Brandkårs operationsområde samt utifrån övriga lokala förutsättningar ska mål formuleras så att de nationella målen uppfylls. Samhället eftersträvar ett ökat skydd mot olyckor. Det känns därför naturligt att vår vision är:

Ett olycksfritt samhälle.

Arbetet kan inte utföras isolerat av olika aktörer utan måste ske i största möjliga samverkan för att bästa möjliga resultat ska uppnås. Vår verksamhetsidé är därför:

Tillsammans skapar vi trygghet.

Verksamhetsidén är inte unik för enbart vårt förbund utan är en följd av lagstiftning på området. Vi betonar dock samverkan som ett viktigt medel för att nå framgång och avser då samverkan med såväl våra medlemskommuner som andra organisationer t.ex. polis, hälso- och sjukvård, andra förbund, företag och enskilda.

3.3 Inriktningsmål

Våra inriktningsmål speglar direktionens politiska prioriteringar och visar vägen för verksamheten under åren 2021-2024. Till våra inriktningsmål kopplas mätbara prestationsmål som återfinns i budget och verksamhetsplan och som beslutas av direktionen varje år. Syftet med målen är att underlätta prioritering, uppföljning och utvärdering av all verksamhet vid Nerikes Brandkår.

- Verksamheten bedrivs effektivt, miljömedvetet och i största möjliga samverkan utifrån medborgarnas behov.
- Människor som bor eller vistas i våra medlemskommuner känner sig trygga och har ett likvärdigt skydd mot olyckor.
- Medborgarna har förmågan att själva förebygga och minska effekterna av oönskade händelser.
- I mötet med Nerikes Brandkår känner människor att de får det stöd och den hjälp situationen kräver.
- Medarbetare inom Nerikes Brandkår har erforderlig kompetens samt känner trygghet, yrkesstoltset och trivsel i sitt arbete.

4. Riskbeskrivning

4.1 Översiktlig risktopografi

Varje medlemskommun tar fram en risk och sårbarhetsanalys utifrån lag om extraordinära händelser. Syftet med risk- och sårbarhetsanalysen är att:

- Minska sårbarheten i kommunen och regionen och öka förmågan att hantera kriser.
- Öka medvetenheten och kunskapen hos beslutsfattare och verksamhetsansvariga om risker och sårbarhet som finns inom det egna verksamhetsområdet.
- Vara en viktig informationskälla för kommuninvånare och anställda.
- Fungera som underlag för planering och genomförande av åtgärder (exempelvis i den fysiska planeringen) som minskar riskerna och sårbarheten.

Kommunernas risk- och sårbarhetsanalyser utgör en grund för kommunens löpande arbete med att hantera kriser och extraordinära händelser.

Nerikes Brandkår följer löpande samhällsutvecklingen och statistik kan tydliggöra förändringar och trender i omgivningen och kan tillsammans med erfarenheter utgöra ett användbart beslutsunderlag. Ett statistiskt grundat beslutsunderlag är viktigt för Nerikes Brandkår i den löpande planeringen av arbetet och för verksamhetens olika målformuleringar.

Vid Nerikes Brandkår förs statistik över olyckor som föranlett räddningsinsats via händelserapporter. MSB har till uppgift att ansvara för nationellt underlag i form av statistik och fakta om olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet för kommunernas, länsstyrelsernas och MSB:s uppgifter enligt LSO.

Nerikes Brandkår bedriver egna olycksförloppsutredningar och brandorsaksutredningar som ger förslag till åtgärder och förändringar i arbetet. För att kunna presentera statistiken på ett bra sätt är geografiska informationssystem att föredra. Detta underlättar förståelsen av insamlad statistik och bidrar till ett högre medvetande hos alla inblandade.

Invånarantalet och ytan i kommunerna ser ut på följande sätt:

Kommun	Antal invånare	Landareal [km ²]	Totalareal - land och vatten
Örebro	155 696	1 373	1 629
Lindesberg	23 588	1 378	1 489
Kumla	21 738	204	207
Hallsberg	15 932	637	674
Askersund	11 377	817	1 025
Nora	10 726	619	695
Lekeberg	8 234	463	484
Laxå	5 683	602	741
Ljusnarsberg	4 771	576	631
Totalt	257 745	6 669	7 575

Tabell 4.1 Källa: Regionfakta, 31 december 2019

4.2 Naturolyckor och extrema väderhändelser

Naturolyckor och extrema väderhändelser handlar om till exempel; värmebölja, storm, snöoväder, översvämning till följd av höga flöden, skyfall, ras och skred, skogsbrand, åska.

4.2.1 Översvämningar

I Sverige sker översvämningar främst vid ovanligt stor vattentillförsel till sjöar och vattendrag i samband med långvariga och kraftiga regn eller snösmältning. Vid vattenmättad mark fyller regnvatten eller smältvatten på sjöar och vattendrag. Oftast är det i grunden en fråga om mer eller mindre långvarig nederbörd som orsakar översvämning.

Problemen blir i allmänhet som störst i anslutning till låglänta delar i stadsmiljö där vattnet letar sig in i byggnader. Även infrastrukturen i låglänta delar påverkas. Örebro län är rikt på sjöar och vattendrag. Vattnen från Örebro län rinner till alla de fyra stora sjöarna Väneren, Vättern, Hjälmarens och Mälaren. Låglänta slättområden och andra problematiska områden i Örebro län har flera gånger drabbats hårt av översvämningar. MSB har identifierat 25 områden med betydande översvämningrisker i Sverige. En av dessa återfinns inom Nerikes Brandkårs område, tätorten Örebro.

4.2.2 Stormar

Stormar förekommer främst under hösten och vintern. Oftast drabbas södra, och ibland mellersta Sverige av stormarna som bildas ute på Atlanten. Det är inte så ofta som stormar blir extremt kraftiga i Sverige, men det har hänt och kommer med största sannolikhet att ske igen.

I samband med stormar påverkas samhällets infrastruktur. Vanliga störningar som uppstår är; problem med elförsörjning, tele, data, vägar, tågtrafik etc.

4.2.3 Skyfall

40 mm nederbörd eller mer under ett och samma dygn definierar ett skyfall. Om det leder till allvarliga problem beror på den tidigare, och kommande, väderlek samt vilka, och hur stora, områden som berörs. I vår region innebär skyfall oftast nederbörd i form av regn, men även snö kan vara aktuellt. När och var ett skyfall uppstår är mycket svårt att veta i förväg, och även hur stort område som kommer att beröras då skyfall ofta är väldigt lokala.

I samband med skyfall inom tätbebyggt område kan de kommunala ledningsnäten och avloppsreningsverken påverkas.

4.2.4 Bränder i skog och mark

Varje år inträffar cirka 5000 bränder i skog och mark i Sverige. Storleken och omfattningen på dessa varierar från små till väldigt stora. År 2014 fick Västmanland uppleva den största skogsbranden i modern tid, då totalt ca 13 100 hektar (131 km²) skadades i branden. Sommaren 2018 inträffade många skogsbränder med stor omfattning och många lokala räddningstjänster i Sverige fick stöd från både nationellt och internationellt håll. Till följd av de rådande klimatförändringarna kan det bli allt vanligare med bränder i skog och mark. Inom Nerikes Brandkårs område finns stora skogsområden i norr och söder.

I samband med större skogsbränder kan elförsörjning, data, telefoni, väg och tågtrafik påverkas. I yttersta fall kan även tätorter behöva utrymmas.

4.3 Andra olyckor

4.3.1 Anläggningar som hanterar farliga ämnen

Vid en anläggning där verksamheten innebär fara för att en olycka ska orsaka allvarliga skador på människor eller miljön är ägaren, eller den som utövar verksamheten, skyldig att i skäligen omfattning hålla eller bekosta beredskap med personal och utrustning och i övrigt vidta nödvändiga åtgärder för att hindra eller begränsa sådana skador. Den som utövar verksamheten är dessutom skyldig att analysera riskerna för sådana olyckor. Länsstyrelsen ska, efter samråd med kommunen, besluta vilka anläggningar som är farlig verksamhet. Vid farlig verksamhet gäller även bestämmelser om varning, underrättelse vid utsläpp av giftiga eller skadliga ämnen och information om olycka. Dessa skyldigheter gäller även vid överhängande fara för olycka.

Lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor kallas "Sevesolagen" efter en stad i Italien där en stor olycka inträffade 1976. Syftet med lagen är att förebygga allvarliga kemikalieolyckor och den vänder sig till verksamheter som hanterar stora mängder kemikalier. Beroende på hur stora mängder kemikalier verksamheterna hanterar klassificeras de enligt lagstiftningen i två kravnivåer. Verksamhetsutövaren är skyldig att förebygga risker och olyckor samt begränsa följderna av en olycka. Verksamheter i den högre kravnivån ska presentera en säkerhetsrapport där bl.a. en riskanalys och intern plan för räddningsinsatser ska ingå. För verksamheter som omfattas av den högre kravnivån ska kommunen ta fram en kommunal plan för räddningsinsatser, se avsnitt 4.3.1.1. Till Sevesolagen finns även en förordning och en föreskrift. Det är Länsstyrelsen som ansvarar för tillsynen vid dessa anläggningar i syfte att lagstiftningen ska efterföljas.

Tillsyn utförs regelbundet och baseras på riskerna vid anläggningen. Vid tillsynen över farlig verksamhet bör det finnas tillgång till både räddningstjänst- och miljökompetens.

Verksamhet	2 kap 4 §, LSO	Seveso nivå	Kommun	
1	Ahlstrom-Munksjö Aspa Bruk AB	Ja	Lägre	Askersund
2	Zinkgruvan Mining AB	Ja	Högre	Askersund
3	Zinkgruvan Mining AB, Enemossen	Ja	Nej	Askersund
4	Zinkgruvan Mining AB, Klarningsmagasinet	Ja	Nej	Askersund
5	Zinkgruvan Mining AB, Åmme Energi HB Åmmeberg dammanläggning	Ja	Nej	Askersund
6	Tälle bergtäkt	Ja	Lägre	Hallsberg
7	Dalaberget bergtäkt	Ja	Lägre	Hallsberg
8	Rangerbangård	Ja	Nej	Hallsberg
9	Sandstubbetorp bergtäkt	Ja	Lägre	Hallsberg
10	Algol Chemicals AB	Ja	Högre	Kumla
11	Nouryon Functional Chemicals AB	Ja	Högre	Kumla
12	Fortum Waste Solutions AB	Ja	Högre	Kumla
13	Lekhyttan bergtäkt	Ja	Lägre	Lekeberg
14	Teknos AB	Ja	Nej	Lindesberg
15	Brenntag Nordic AB	Ja	Högre	Lindesberg
16	Hansson PyroTech AB	Ja	Lägre	Lindesberg
17	BillerudKorsnäs Skog & Industri AB, Frövi	Ja	Lägre	Lindesberg
18	Torphyttan bergtäkt	Ja	Lägre	Lindesberg
19	SAAB Bofors Test Center AB	Ja	Lägre	Lindesberg
20	BillerudKorsnäs Rockhammar AB, Fabrikfallets dammanläggning	Ja	Nej	Lindesberg

21	Meritor HVS AB	Ja	Nej	Lindesberg
22	Ahlstrom-Munksjö Ställdalen AB	Ja	Lägre	Ljusnarsberg
23	Mälarenergi och vattenkraft, Bångbro dammanläggning	Ja	Nej	Ljusnarsberg
24	Orica Sweden AB	Ja	Högre	Nora
25	SSE Sverige AB	Ja	Högre	Nora
26	Hagbydammen	Ja	Nej	Nora
27	Suzuki Garphyttan AB	Ja	Lägre	Örebro
28	E.ON Värme Sverige AB, Åbyverket	Ja	Lägre	Örebro
29	Dylta bergtäkt	Ja	Lägre	Örebro
30	Eker bergtäkt	Ja	Lägre	Örebro
31	Ulvgryt bergtäkt	Ja	Lägre	Örebro
32	Atle bergtäkt	Ja	Lägre	Örebro
33	Örebro flygplats	Ja	Nej	Örebro
34	Helikopterflygplats vid USÖ	Ja	Nej	Örebro

Tabell 4.2 Anläggningar klassade som farlig verksamhet och Seveso

4.3.1.1 Plan för räddningsinsats

Kommunens plan för räddningsinsats gäller de verksamheter inom Nerikes Brandkårs geografiska område som omfattas av högre kravnivån enligt Sevesolagstiftningen och riskanläggningar enligt förordningen (2013:319) om utvinningsavfall. Planen är upprättad av Nerikes Brandkår i samråd med aktuella verksamheter och ska revideras och övas minst vart tredje år.

Planen innehåller en sammanfattande beskrivning av de resurser som finns hos Nerikes Brandkår, samverkande myndigheter och företag för att hantera allvarliga kemikalieolyckor. Den beskriver kortfattat den verksamhet som bedrivs hos respektive företag, vad som bedöms vara de största riskerna och hur arbetet med att hantera dessa risker genomförs.

4.3.2 Transport av farligt gods

Det geografiskt gynnsamma läget och den goda tillgången på infrastruktur; två europavägar, Hallsbergs rangerbangård samt Örebro Airport, bidrar till att många stora företag väljer att etablera verksamhet eller centrallager i våra medlemskommuner. Järnvägen och europavägarna E18 och E20 samt riksvägarna 49, 50 och 51 medför att det passerar stora mängder farligt gods genom vårt län. På flera platser passerar dessa vägar vattenskyddsområden där en olycka kan få mycket stor påverkan på samhället. Även sjötrafik kan utgöra risk för utsläpp av farligt ämne och påverkan på miljön.

4.3.3 Allvarlig händelse i publikt område

Stora publika anläggningar finns runt om i alla våra medlemskommuner. Förutom dessa anläggningar anordnas det flera gånger per år marknader, festivaler, konserter, utställningar i våra tätorter.

I samband med dessa arrangemang kan en liten händelse generera en serie av händelser som tillsammans orsakar skador på människor och egendom. Framkomligheten för räddningstjänstpersonal begränsas ofta i dessa sammanhang. Det är därför viktigt att Nerikes Brandkår tillsammans med andra myndigheter och kommunerna jobbar aktivt med att arrangemangen kan genomföras på ett tryggt och säkert sätt för alla.

4.3.4 Trafikolyckor (tåg, väg, flyg, båt)

Som tidigare nämnts finns det stora och vältrafikerade vägar, järnväg, flygplats och större sjöar inom vårt insatsområde och risken för att en allvarlig olycka ska ske är betydande. Statistik visar att trafikolyckor

sker fler gånger i veckan. Som tur är orsakar de flesta olyckorna inte så stora skador på människor, egendom och miljö men det sker fler olyckor varje år och med ökad inflyttning till fler av våra medlemskommuner ökar resandet.

Medlemskommunerna tillsammans med Trafikverket jobbar aktivt med att förbygga och lindra skadorna i samband med olyckor. Det är viktigt att Nerikes Brandkår bidrar till arbetet med de olycksundersökningar som görs och de erfarenheter som kommer fram i samband med inträffade händelser.

4.3.5 Brand i byggnad

Varje år sker drygt 11 000 bränder i byggnader i Sverige. Statistik visar att cirka 65 % av bränderna sker i bostadsmiljö, 15 % i allmänna byggnader och resterande 20 % i industrier och övriga byggnader.

Antal utvecklade bränder i byggnader per 1 000 invånare inom Nerikes Brandkårs geografiska område är 0,53 enligt Öppna jämförelser - Trygghet och säkerhet 2019 (utgiven av SKR och MSB) medianvärdet för landet är 0,54.

Den vanligaste brandorsaken vid bränder i småhus är eldstadsrelaterade och i flerfamiljshus är glömd spis den vanligaste. Glömd spis orsakar nästan hälften av alla bränder i flerfamiljshus, i småhus hör det till ovanligheterna att detta är orsaken.

Anlagda bränder är ett stort samhällsproblem. Totalt anläggs över 10 000 bränder årligen i Sverige och barn och ungdomar under 18 år står för 60 % av alla anlagda bränder. De flesta anläggs i bostadshus och skolor och den totala kostnaden för anlagda bränder uppgår till cirka 1 miljard kronor per år.

Nerikes brandkår ska tillsammans med andra aktörer arbeta för att på olika sätt minska problemen med anlagda bränder.

4.3.6 Brand i fordon

Nerikes Brandkår hanterar drygt 130 bränder i fordon varje år. Mest förekommande är att det är en personbil som brinner till följd av tekniskt fel eller anlagd brand. Utvecklingen av fordon med alternativa drivmedel ställer nya krav på kunskap och utrustning för att kunna hantera bränder där dessa fordon är inblandade.

4.3.7 Drunkning

Varje år omkommer cirka 100 personer i Sverige på grund av drunkningsolyckor. Antalet drunkningar har minskat över tid men representerar fortfarande ett riskproblem i samhället. Drunkningsstatistik visar på ett samband mellan att dricka alkohol och drunkningstillbud. Andra bidragande orsaker till drunkningsolyckor är sjukdom, att äldre överskattar sin förmåga, att man inte använder flytväst och att man blir hemmablind för faror.

Medlemskommunerna arbetar för en trygg och säker miljö för invånarna. Nerikes Brandkår kan bidra till arbetet med bland annat de olycksundersökningar som görs och de erfarenheter som kommer fram i samband med inträffade händelser.

4.4 Antagonistiska hot

Antagonistiska händelser kan få stor påverkan på samhället och kan innebära risker för räddningstjänsten. Det går inte att utesluta att en händelse av denna karaktär skulle kunna inträffa inom Nerikes Brandkårs område. Nerikes Brandkår kommer därför fortsätta att följa utvecklingen inom området och vid behov utbilda och öva egen personal i samverkan med andra aktörer.

4.4.1 Pågående dödligt våld

Pågående dödligt våld (PDV) är ett samlingsbegrepp som beskriver grova våldsyttningar i publika miljöer som exempelvis skolor och köpcentra. En sådan händelse skulle ställa komplicerade krav på insatta styrkor att hantera det pågående skeendet och det skulle innebära utmaningar för Nerikes Brandkårs förmåga att omhänderta egen personal.

4.4.2 Terrorism

Terrorism avser sådana gärningar som kan injaga allvarlig fruktan hos allmänheten eller på annat sätt allvarligt försöka påverka/förstöra politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i ett land.

En terrorattack innebär stor påverkan på samhället och drabbade verksamheter och individer. Det medför också ett omfattande informations- och kommunikationsbehov och ett direkt agerande från ansvariga myndigheter. Räddningstjänst kommer att bli involverad och personal kommer att arbeta på platser där det förekommer både kända och okända risker. Bedömningar kommer att behöva göras och det kommer bli medvetna risktaganden för att vinsterna med insatsen att rädda liv överväger riskerna.

4.5 Kommunala vattenskyddsområden

Inom Nerikes Brandkårs område finns det flera vattentäkter som är särskilt känsliga för utsläpp av farliga ämnen och förorenat släckvatten från bränder. Särskilda skyddsåtgärder har vidtagits för att skydda dessa områden. Skyltning av områdena har skett, insatsplanering finns och personalen har utbildats för att ta särskild hänsyn i dessa områden.

Örebro	Bista-Pilängen, Eker, Flåten, Kilsmo, Glanshammar, Garphyttan, Närkes Kil, Odensbacken
Kumla	Blacksta
Lindesberg	Kloten, Norra Allmänningbo, Vasselhyttan, Morskoga, Grönbotorp, Spannarboda, Rockhammar, Rya, Ramshyttan, Fellingsbro/Västvalla
Askersund	Åsbro, Zinkgruvan, Mariedamm, Rönneshytta, Vättern
Hallsberg	Björnhammaren, Hallsberg, Långängen, Hjortkvarn, Sköllersta, Tisaren, Vretstorp
Nora	Bälgsjön, Yxsjön/Lindesby
Laxå	Djupbäcken, Norrudden Östra Laxsjön, Kroa Finnerödja
Lekeberg	Fjugesta, Mullhyttan
Ljusnarsberg	Finnhyttan
Dessutom utgör Hjälmaran med Eskilstunaån vattentäkt för Eskilstuna.	

4.6 Statistiskt underlag

Nerikes Brandkår tar löpande och vid behov fram statistik för den operativa verksamheten. Utryckningsstatistiken är ett viktigt underlag för såväl det olycksförebyggande arbetet som den operativa verksamheten. Ur MSB:s och vår egen statistik kan man utläsa vissa generella fakta som, tillsammans med de riskanalyser som utförs, utgör ett viktigt underlag för dimensioneringen av Nerikes Brandkårs utryckningsstyrkor.

5. Förebyggande organisation och förmåga

Detta kapitel beskriver den olycksförebyggande verksamheten vid Nerikes Brandkår. All personal deltar på något sätt i det olycksförebyggande arbetet, oftast i kombination med operativ verksamhet.

5.1 Olycksundersökning

Nerikes Brandkår ska undersöka räddningsinsatser i enlighet med 3 kap 10 § i LSO. Syftet är att klarlägga olycksorsak, olycksförlopp och räddningsinsatsens genomförande, alternativt utreda en viss specifik omständighet, förmåga eller annat som kan vara förenat med viktiga lärdomar.

Utredningen ska användas för utveckling av den operativa verksamheten och det olycksförebyggande arbetet. Arbetet har inte till syfte att klarlägga ansvar, skuld eller vållande.

Vid behov bistår Nerikes Brandkårs utredare andra myndigheter vid utredningar och ser till att erfarenheter av intresse för Nerikes brandkår tas tillvara. Till exempel sker samverkan med Trafikverkets utredare vid samtliga dödsolyckor i trafiken, varvid Trafikverket ansvarar för rapportskrivning och erfarenhetsåterföring till andra aktörer.

5.1.1 Nivåer

Två nivåer av olycksutredning utförs inom Nerikes Brandkår.

Olycksutredning enligt nivå 1 utförs av den eller de som varit räddningsledare vid insatsen och dokumenteras i händelserapporten efter varje räddningsinsats. Varje händelserapport skickas månadsvis till MSB. Erfarenheterna från händelserapporterna fångas upp av dem som granskar händelserapporterna eller av ansvariga inom särskilt utpekade områden. Erfarenheterna förs vidare till berörda avdelningar inom Nerikes Brandkår eller externa parter via de samverkansnätverk som förekommer i olika frågor.

Olycksutredning enligt nivå 2 initieras och utförs av utpekade utredare och redovisas av en särskild rapport. Vid Nerikes Brandkår finns idag en brandingenjör, två brandinspektörer och två styrkeledare som särskilt utbildats i olycksutredningar och som ansvarar för dessa utredningar. Vid behov kan ytterligare kompetens, såväl extern som intern, knyts till utredningsarbetet.

Olycksutredning enligt nivå 2 omfattar normalt händelser där antingen räddningsledare eller annan personal påtalat att det finns behov av att utredning utöver nivå 1 sker eller då utredarna själva uppmärksammar en händelse/händelser där man tror sig kunna dra värdefulla erfarenheter. Externa parter t.ex. MSB kan påkalla behov av en viss utredning/utredningar, varvid dessa handläggs och dokumenteras av utredarna som en nivå 2-utredning.

5.1.2 Redovisning

Rapporterna redovisas på Nerikes Brandkårs intranät samt delges berörda avdelningar inom Nerikes Brandkår och berörda externa samverkansparter. Kopia på rapporten skickas även till Länsstyrelsen och till MSB. Erfarenheterna från varje olycksundersökning redovisas på räddningsavdelningens interna möten där beslut tas om eventuella åtgärder, förändringar, utbildningsbehov etc. På mötet deltar ansvariga chefer från avdelningarna: intern utbildning, operativ planering, teknik och underhåll samt personal.

5.2 Utbildning

Nerikes Brandkår erbjuder olika typer av utbildning för allmänhet, offentlig verksamhet, företag och övriga intressenter. En del av dessa sker genom samarbete med Brandskyddsföreningen Sverige. Genom att erbjuda utbildningar kan Nerikes Brandkår verka för att kunskap sprids i samhället och skapa ett positivt tänkande kring att förebygga bränder och andra olyckor.

5.2.1 Utbildningar

Nerikes Brandkår erbjuder främst följande utbildningar:

- Ansvarig för brandskyddet - riktar sig till brandskyddsansvariga på arbetsplatser.
- Systematiskt brandskyddsarbete - beskriver en av metoderna att arbeta aktivt med brandskyddet på arbetsplatsen.
- Föreståndare brandfarlig vara - för dem som har ansvar för hanteringen av brandfarliga gaser och vätskor på arbetsplatsen.
- Heta arbeten - vänder sig till dem som har företagsförsäkring och arbeten som ger upphov till het yta eller gnistbildning.
- Anläggningskötarutbildning för brandlarmsanläggningar
- Företagsanpassade utbildningar
- Grundläggande brandkunskap
- Hjärt- och lungräddning
- Kristöd
- Egensotning

5.3 Sotning

Nerikes Brandkår ansvarar för att sotningsverksamheten inom kommunerna utförs enligt bestämmelserna i lag om skydd mot olyckor. Inom förbundet är det cirka 58 000 anläggningar som omfattas av sotning och brandskyddskontroll. Ett arbete som utförs med hjälp av privata entreprenörer (Örebro Sotarn AB, Ludvikasotarn AB, Lindesbergs Sotningsdistrikt AB och Sydnärkesotaren AB). Entreprenörerna håller register över de objekt som omfattas av krav på sotning och brandskyddskontroll och Nerikes Brandkår genomför årlig tillsyn av entreprenörernas verksamhet.

5.3.1 Egensotning

I LSO framgår det att kommunen är ansvarig för såväl sotning som brandskyddskontroll. Emellertid ges även utrymme för kommunen att låta en fastighetsägare själv, eller via någon annan, utföra sotning i den egna fastigheten. En förutsättning för detta är dock att sotningen kan ske på ett, från brandskyddssynpunkt, betryggande sätt. Ett medgivande ska ha föregåtts av ett aktivt val från den enskilde, vilket innebär att denne måste ansöka hos Nerikes Brandkår om att sotningen får utföras av någon annan än den som förbundet utsett. Observera att detta endast omfattar sotningsmomentet (rengöringen) medan brandskyddskontrollen ska utföras av de utsedda entreprenörerna.

När Nerikes Brandkår behandlar en ansökan beträffande egensotning bedöms det om sotningen kan utföras på ett från brandskyddssynpunkt betryggande sätt. Vid prövningen beaktar Nerikes Brandkår anläggningens komplexitet, riskbilden, den enskildes kunskap och förutsättningar för uppgiften. Medgivande om egensotning gäller tills vidare.

5.4 Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor

När det gäller vilka verksamheter som ska omfattas av tillsyn är det inte reglerat i någon författning. Tillsynen planeras istället utifrån ett risk- och väsentlighetsperspektiv. Såväl nationell som lokal statistik utgör viktiga faktorer när behovet av tillsyn inom olika kategorier av verksamheter bedöms. Behovet av tillsyn styrs sedan av flera olika faktorer. Det kan till exempel vara verksamheter där konsekvenserna av en brand påverkar människors liv och hälsa eller där det vistas personer som inte själva kan påverka vilket

brandskydd som finns. Även allmänhetens förväntningar på oss som tillsynsmyndighet påverkar planeringen. Den enskilde förväntar sig att vi utför tillsyn på hotell, vårdanläggningar, köpcentra, etc. De förebyggande och operativa erfarenheter vi inom Nerikes Brandkår har påverkar också tillsynsplaneringen.

Tillsynen utförs utifrån en sjustegsmodell där steg 1-5 är grundläggande steg och 6-7 är bedömningssteg.

1. Byggnad eller anläggning
Om det inte är en byggnad eller anläggning kan man som regel inte ställa krav utifrån 2 kap. 2 § LSO.
2. Kartläggning av objektet
I detta steg skapar man sig en bild av storleken på byggnaden och hur den är utformad. Det är också viktigt att kartlägga när byggnaden uppfördes samt om det skett några om- eller tillbyggnationer.
3. Vad ska skyddas?
Vanligtvis är det Liv och hälsa prioriterat. Även egendom och miljö kan behövas skyddas i samband med brand.
4. Riskbild och scenarier
När man vet vad som ska skyddas så utreder man vilka risker och hot som finns utifrån byggnadens utformning och vad som ska skyddas.
5. Byggnadens brandskydd
Här utreds byggnadens brandskyddsnivå mer ingående och hur det organisatoriska brandskyddsarbetet är uppbyggt och fungerar.
6. Skyddas det som ska skyddas?
Här bedömer tillsynsför rättaren om det finns ett skäligt brandskydd med utgångspunkt från de uppgifter som framkommit i steg 2-5. Det görs en helhetsbedömning av den totala brandskyddsnivån, organisatoriskt och byggnadstekniskt. Skyddas det som ska skyddas utifrån risker och tänkta scenarion.
7. Krav på åtgärder
Om det i steg 6 konstateras att brandskyddsnivån inte uppfyller skälig nivå så ställs krav på åtgärder i ett föreläggande efter det att man kommunicerat en tjänsteanteckning med berörda parter.

Vid ett tillsynsbesök kontrolleras företagets systematiska brandskyddsarbete, det byggnadstekniska utförandet avseende brand och att brandskyddsnivån inom objektet håller en skälig nivå.

För att få utföra tillsyn måste tillsynsför rättaren ha adekvat kompetens och delegation. En rundvandring utförs på objektet och den dokumentation företaget har tagit fram för det systematiska brandskyddsarbetet kontrolleras.

Dokumentationen ska redovisa ansvarsfördelning och rutiner för t.ex. egenkontroll, utbildning, övning etc. samt hur byggnadens brandskydd är uppbyggt.

Nerikes Brandkår håller ett register över tillsynsobjekten som ligger till grund för tillsynsplaneringen. I vissa fall kan det bli aktuellt att samverka med andra myndigheter vid tillsyn, såsom polisen, kommunernas förvaltningar, Länsstyrelsen m.fl.

Kommun	Tillsyn LSO	Tillsyn LBE	Tillsyn LSO + LBE
Örebro	1066	153	235
Lindesberg	257	19	64
Kumla	160	30	39
Hallsberg	132	27	42
Askersund	118	32	19
Nora	108	18	12
Lekeberg	64	13	9
Laxå	80	17	19
Ljusnarsberg	34	5	3
Totalt	2 019	314	442

Tabell 5.1 Antal verksamheter som är föremål för tillsyn.

5.5 Tillstånd enligt lag om brandfarliga och explosiva varor

Enligt LBE krävs tillstånd från kommunen vid hantering av större mängder varor som bedöms brandfarliga eller explosiva. Nerikes Brandkår handlägger dessa ärenden enligt förbundsordningen.

Processen börjar med en ansökan från den som avser att hantera brandfarliga eller explosiva varor i tillståndspliktig mängd. Ansökan granskas av handläggare på Nerikes Brandkår för att sedan tillstyrkas eller avslås. Om ansökan tillstyrks skrivs ett tillstånd ut med eventuella villkor. Efter detta kan den som ansökt bygga sin anläggning enligt gällande regler och anvisningar. När anläggningen är färdigställd ska denna avsynas av handläggaren på Nerikes Brandkår.

5.6 Tillsyn enligt lag om brandfarliga och explosiva varor

Enligt LBE, ska räddningstjänsten utöva tillsyn vid anläggningar som hanterar brandfarliga eller explosiva varor för att säkerställa att lagstiftningen följs. Tillsynen sker enligt ett förutbestämt tidsintervall som beror på typ av anläggning och omfattningen av hanteringen. Denna tillsyn bedrivs och ordnas på samma sätt som tillsynen enligt LSO.

5.7 Plan- och byggprocessen

Nerikes Brandkår granskar plan- och byggärenden på remiss från stadsbyggnadskontoren. Vid planärenden granskas planhandlingen avseende brandskydd och säkerhet i området samt räddningstjänstens insatsmöjligheter. Bedömningen görs med hjälp av register, arkivmaterial och erfarenheter.

Vid ny- eller ombyggnation av byggnader krävs en brandskyddsdocumentation enligt Boverkets regler. I brandskyddsdocumentationen beskrivs bland annat utrymningsstrategi, hur man förhindrar brandspridning inom byggnaden och hur ventilationen är uppbyggd.

Vid kommunernas planarbeten (översiktsplan, planprogram, detaljplan etc.) skickas förslag på remiss till Nerikes Brandkår för yttrande då det finns många faktorer att ta hänsyn till, bland annat skydd mot olyckor. Det har till exempel stor betydelse att redan i samhällsplaneringsskede ta hänsyn till hur riskbildden kommer att förändras genom ett nytt planförslag. Att i efterhand försöka ändra ett områdes karaktär är både kostsamt och svårt.

5.8 Information

Nerikes Brandkårs information syftar till att ge service och sprida kunskap för att förebygga olyckor och därmed bidra till ett tryggare samhälle och ett fortsatt högt förtroende för räddningstjänsten. Målet är att

våra medborgare ska känna sig trygga och viktiga målgrupper är privatpersoner, företag, myndigheter, organisationer, föreningar och media.

Webbplatsen nerikesbrandkar.se är den viktigaste informationskanalen. Där ska all information finnas och vi ska kunna hänvisa till webbplatsen i olika sammanhang (t.ex. i trycksaker och annonser). På webbplatsen ska så många användare som möjligt kunna söka och läsa information på ett enkelt och effektivt sätt oberoende av egenskaper och förmågor. Nerikes Brandkår använder sig även av sociala medier för att nå ut med information.

Vi annonserar vid behov i lokal media och bearbetar även media med hjälp av pressmeddelanden och andra kontakter. Via kampanjer lyfter vi särskilda fokusområden, och vi deltar i och genomför även olika evenemang, t.ex. mässor eller öppet hus. Vi ställer oss positiva till studiebesök. Vi tar fram material som kan användas riktat i olika sammanhang, t.ex. information till boenden i hyresfastigheter, i skolor, på anslagstavlor, i utskick till hushåll etc. Vi samarbetar med våra medlemskommuner för att sprida information i deras etablerade informationskanaler, såsom webb, medborgartidningar, informationsblad etc.

5.9 Olycksförebyggande samarbetet med medlemskommunerna

Samarbetet mellan Nerikes Brandkår och medlemskommunerna ska driva det olycksförebyggande arbetet framåt och upptäcka frågor som annars aldrig skulle ha aktualiserats. Ett bra samarbete präglas av god kommunikation och detta skapas bäst genom kontinuerliga sammankomster i arbetsgrupper. De tvärssektoriella klyftor som lätt kan uppstå mellan förvaltningar ska minimeras genom personliga kontakter och gemensamma mål.

Nerikes Brandkår kan på egen hand endast arbeta förebyggande inom ett smalt område när det gäller de olyckor som kan föranleda räddningsinsats. Ansvaret för att förebygga andra typer av olyckor vilar på övriga förvaltningar i kommunen. Exempel på olycksförebyggande arbete som inte framgår av handlingsprogrammet är det arbete som sker för att minska antalet trafikolyckor, skadeförebyggande arbete på badplatser m.m. Kommunen måste ansvara för det olycksförebyggande arbetet i stort. Nerikes Brandkår ska vara en av flera länkar som knyter samman kommunens förebyggande arbete med inträffade händelser och erfarenheter.

Nerikes Brandkår vill medverka i kommunernas arbetsgrupper för att föra in idéer och synpunkter inom området skydd mot olyckor. Nerikes Brandkår som organisation besitter en stor kompetens gällande konsekvensminskande åtgärder och annat olycksförebyggande arbete. Denna kompetens ska föras ut i medlemskommunerna för att senare kunna tillämpas i praktiska åtgärdsprogram. Nerikes Brandkår bör även medverka vid medlemskommunernas arbete enligt lagen om extraordinära händelser eftersom räddningstjänsten ofta har en central roll i dessa situationer.

I arbetsgrupper bör ett systematiskt olycksförebyggande arbete bedrivas där diskussionen och åtgärderna bygger på risk- och sårbarhetsanalyser samt statistik över inträffade olyckor. Åtgärdsprogram bör skapas med analyserna som grund, och därefter verkställas i varje berörd förvaltning. Det är viktigt att alla förvaltningar medverkar i framtagandet av analysunderlag etc. för att åtgärdsprogrammet ska bli heltäckande. Efter att åtgärdsplanerna och det praktiska arbetet har utförts bör en utvärdering göras för att se om åtgärderna fick önskad effekt eller om någonting ska revideras och förbättras.

6. Operativ organisation

Enligt LSO definieras räddningstjänst som de räddningsinsatser som staten eller kommunerna är skyldiga att genomföra vid olyckor eller överhängande fara för olyckor. Staten och kommunens ansvar är dock inte oinskränkt. Skyldigheten att genomföra räddningsinsatser föreligger endast om det är motiverat utifrån behovet av ett snabbt ingripande, det hotade intressets vikt, kostnaden för insatsen och omständigheterna i övrigt.

6.1 Förmåga att genomföra räddningsinsatser

Den centrala frågan vid framtagandet av ett nytt handlingsprogram avseende räddningstjänst är vilken ambitionsnivå kommunen eller förbundet ska ha gällande sin förmåga att genomföra räddningsinsatser. Kraven på förmåga regleras till viss del i LSO. Lagens inledande bestämmelse ställer krav på en viss likvärdighet avseende skyddet mot olyckor och att hänsyn tas till de lokala förhållandena.

I LSO 1 kap. 3 § anges dessutom att räddningsinsatserna ska påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt. Nerikes Brandkårs tolkning av dessa bestämmelser ligger tillsammans med egen ambition till grund för den förmåga som anges i detta handlingsprogram. Nerikes Brandkår kan för enskilda brandstationer även ha en högre ambition då det är möjligt, vad gäller bemanning och förmåga.

Nerikes Brandkårs operativa ambitionsnivå bestäms av direktionen och beredskapen ska ställas i relation till de risker som förekommer inom Nerikes Brandkårs område. På följande sidor kommer Nerikes Brandkårs förmåga att genomföra räddningsinsatser att redovisas. Inom förbundets geografiska yta finns 28 fysiska brandstationer. För varje brandstation kommer den förväntade förmågan att redovisas.

6.2 Kompetenser

I Nerikes Brandkårs räddningsorganisation ska det finnas tillgång till:

- Styrkeledare med lägst Räddningsledare A-kompetens.
- Insatsledare med lägst Räddningsledare B-kompetens.

Via Räddningsregion Bergslagen har Nerikes Brandkår tillgång till:

- Regional insatsledare med lägst Räddningsledare B-kompetens eller motsvarande.
- Räddningsåtgörare med lägst Räddningsåtgörarkompetens.
- Larmbefäl med lägst Räddningsledare A-kompetens eller motsvarande.
- Vakthavande befäl med lägst Räddningsledare B-kompetens eller motsvarande
- Räddningschef i beredskap med lägst brandingenjörskompetens eller motsvarande.

Övrig brandpersonal består av tre olika kompetensnivåer:

- Heltidsbrandmän utbildade enligt Skydd mot olyckor eller motsvarande utbildning.
- Räddningstjänstpersonal i beredskap utbildade enligt Grundutbildning för räddningstjänstpersonal i beredskap eller motsvarande utbildning externt eller internt.
- Räddningsvärnspersonal utbildade enligt intern utbildningsplan.

6.3 Räddningsstyrkor

Målsättning är att 93 personer ska finnas i beredskap och jour inom Nerikes Brandkår. Utöver Nerikes Brandkårs personal finns även personer i beredskap och jour inom Räddningsregion Bergslagens ledningsorganisation, se avsnitt 6.4.

För att medborgarna i våra medlemskommuner ska få hjälp inom godtagbar tid har Nerikes Brandkår räddningsstyrkor placerade på 28 olika brandstationer som ligger i de största tätorterna inom förbundet. Normalt kan boende i dessa tätorter erhålla hjälp inom 10 min vid en olyckshändelse. De flesta boende på landsbygden nås normalt inom ca 20 min vid en olyckshändelse. Ett fåtal med längre avstånd från tätorter nås av räddningstjänsten inom 25 - 30 minuter. På speciella kartor som finns hos räddningstjänsten redovisas detta för hela kommunalförbundet. Personal i jour befinner sig normalt på respektive brandstation för att omedelbart kunna rycka ut. Personal i beredskap finns tillgänglig i samhället men ska vid larm kunna infinna sig för tjänstgöring så att utryckning kan ske inom 5 minuter från respektive brandstation (förutom beredskapsstyrka Byrsta som har 12 min).

Inom Nerikes Brandkår finns fyra olika typer av styrkor. Bemanning på stationer kan variera, men i normalfallet gäller nedanstående. Eventuella avvikelser i bemanning hanteras av Nerikes Brandkår tillsammans med Räddningsregion Bergslagen genom exempelvis tillfälligt förändrade larmplaner för att upprätthålla beredskap.

Räddningsvårn (ej beredskap)

Ramsberg, Järnboås, Vedeväg, Rockhammar, Glanshammar, Vinön, Odensbacken, Vretstorp, Hasselfors, Finnerödja, Mariedamm, Hammar och Olshammar

Första styrka i beredskap

Ett befäl och två brandmän: Hjortkvarn

Ett befäl och tre brandmän: Garphyttan, Vintrosa, Odensbacken och Pålsboda

Grundstyrka i beredskap

Ett befäl och fyra brandmän: Kopparberg, Guldsmedshyttan, Nora, Frövi, Fellingsbro, Fjugesta, Laxå, Byrsta och Askersund

Ett befäl och fem brandmän: Lindesberg

Grundstyrka i jour

Ett befäl och fyra brandmän: Byrsta och Örebro (Örebro har två grundstyrkor i jour)

6.3.1 Högre ambition avseende beredskap

Nerikes Brandkår har en ambition att räddningstyrkorna Vretstorp och Finnerödja ska utgöra Första styrkor i beredskap i så stor utsträckning som det är möjligt ur bemanningssynpunkt. Övrig tid utgör de Räddningsvårn som inte har beredskap.

Första styrka i beredskap när personalläget medger

Ett befäl och två brandmän: Vretstorp och Finnerödja

Bild 6.1 Brandstationernas placering i förbundets geografi.

6.4 Ledningsfunktioner

Inom Nerikes Brandkår finns ledningsfunktioner i jour och i beredskap:

- En insatsledare i jour på Örebrostationen.
- En insatsledare i beredskap i norra länsdelen (tillsammans med Räddningstjänsten Skinnskattebergs kommun).

Utöver ovanstående insatsledare finns övergripande ledningsfunktioner i Räddningsregion Bergslagen. Några funktioner finns alltid på plats i ledningscentral och andra har beredskap i hemmet:

- Regional insatsledare
- Räddningsåtgörare från SOS Alarm
- Larmbefäl
- Vakthavande befäl
- Räddningschef i beredskap

7. Operativ förmåga

Nerikes Brandkårs operativa förmåga kan beskrivas utifrån tre omvärldslägen; **normalt, extraordinär händelse samt under höjd beredskap**. Inledningsvis följer en normallägesbeskrivning. Hur fort räddningsstyrkorna kan rycka ut och nå den hjälpsökande beror på var olyckan inträffar, styrkornas placering, beredskapsform och pågående insatser.

7.1 Tid till hjälp - responstid

Tid till hjälp - från 112-samtal till första resurs är på plats - beror i huvudsak på var olyckan inträffar. I SKR:s Öppna Jämförelser som ges ut varje år framgår mediantiden för att nå alla invånare i alla kommuner. För att exempelvis förbättra insattiden i Örebro tätort pågår arbete för att bygga ytterligare en brandstation i de östra delarna av Örebro tätort.

Vid längre pågående insats - i de större tätorterna - ska Nerikes Brandkår ha förmåga att minimera tiden till hjälp för ytterligare ett larm inom samma område genom att besätta berörd brandstation eller fiktiv station med annan räddningsstyrka. Med dessa förutsättningar och med avtal med närliggande räddningstjänster kan hjälpbehövande erhålla hjälp inom godtagbar tid inom hela insatsområdet.

Nerikes Brandkårs styrkor är som mest dimensionerade för "vardagliga" lägenhetsbränder och trafikolyckor, se punkten 7.6. För större händelser krävs alltid en flexibel samverkan för att medborgarna ska kunna erhålla bästa möjliga hjälp. Omfattande larmplaner är därför upprättade och inlämnade till SOS Alarm för att flera styrkor ska kunna larmas initialt då detta behövs.

Vid speciella övningar, såsom rök- och kemdykning, båtövning eller andra beslutade uppdrag får tid till hjälp förlängas för del av styrkan genom beslut av Brandchef.

7.2 Första Insats Person (FIP)

I tätorterna Laxå, Askersund och Lindesberg har styrkeledaren ett eget fordon (så kallad FIP-bil) för att vid larm ha möjlighet att åka direkt till olycksplatsen. Tid till hjälp kan på detta sätt förkortas väsentligt och en första insats kan påbörjas tidigare.

7.3 Ledning

Ledningsorganisationen vid räddningsinsats är organiserad enligt MSB:s publikation Taktik, Ledning, Ledarskap. Brandkåren ska ha förmåga att bemanna tre ledningsnivåer; systemledning, insatsledning och uppgiftsledning.

Systemledning innehåller normativ och strategisk ledning. Normativ ledning avser tolkning av organisationens roll, exempelvis avgöra om en händelse uppfyller kriterierna för räddningstjänst. Strategisk ledning avser beslut om beredskap för hela organisationen, tilldelning och prioritering av resurser till pågående insatser.

Insatsledning innehåller räddningsledning och samordning av enheter på olycksplatsen. Räddningsledning avser den samlade ledningen av en insats. Samordning av enskilda enheter innebär hantering av olika enheters uppgifter i tid och rum.

Uppgiftsledning innebär ledning av enskild enhet lösande en uppgift.

Inom Nerikes Brandkår utövas normativ och strategisk ledning av övergripande ledningsfunktioner inom Räddningsregion Bergslagen. Resurserna inom räddningsregionen leds fullt ut av ett gemensamt bemannat ledningssystem som är uppbyggt av olika ledningsfunktioner. Styrkeledare/arbetsledare, insatsledare och regional insatsledare arbetar med skadeplatsnära (yttre) ledning av räddningsinsatser.

Ledningscentralen i Örebro är bemannad dygnet runt av räddningsåtgörare, ett larmbefäl och ett vakthavande befäl som tillsammans med räddningschef i beredskap utövar övergripande ledning av den operativa verksamheten.

7.4 Samverkan

Tillsammans med andra skapar vi trygghet och en av de viktigaste förutsättningarna för en lyckad räddningsinsats är att de samverkande blåljusmyndigheterna räddningstjänst, polis och hälso- och sjukvård är samövade och har kunskap om varandras organisationer. Ytterligare en förutsättning för samverkan vid olyckor är det gemensamma kommunikationssystemet RAKEL.

Vid vissa typer av olyckor samverkar vi med andra statliga resurser, såsom sjö- och flygräddningen/JRCC, kustbevakning, tull, polis och militär. Vid dessa händelser är det viktigt att roller och mandat för respektive aktör är tydliggjorda samt kända inom och mellan ingående organisationer för att underlätta samverkan.

När människor drabbas av olyckor är också medlemskommunerna en viktig del i räddningsinsatsen. Kommunernas lednings- och informationsresurser är betydelsefulla och efter en olycka spelar förvaltningarna ofta en stor roll när det gäller att erbjuda de drabbade stöd och hjälp för att lösa praktiska problem som uppstår i samband med olyckor.

Även privata företag utgör en viktig resurs när olyckor inträffar genom att de kan bidra med expertkunskap, materiel och resurser om de själva eller andra drabbas.

För att få ännu bättre förutsättningar för att fullgöra vårt uppdrag deltar Nerikes Brandkår tillsammans med övriga räddningstjänster inom Räddningsregion Bergslagen i projektet Samhällsgemensam larm- och ledningscentral. Larm- och ledningscentralen beräknas vara i drift under våren 2023 och kommer att medföra att vi får en bättre samhällsförmåga vid vardagliga händelser och under svårare påfrestningar.

7.5 I Väntan På Ambulans (IVPA) - hjärtstartsverksamhet

I avtal med Region Örebro län utövar Nerikes Brandkår hjärtstartsverksamhet på samtliga stationer. I Fellingebro har räddningsstyrkan ett utökat uppdrag som innebär att även åka på alla prio 1-larm som ambulansen kallas till.

7.6.1 Högre ambition avseende rökdykning

Styrkorna Garphyttan, Vintrosa, Odensbacken, Pålsboda och Hjortkvarn har, utöver förmågorna för en Första styrka, även förmåga att utföra rökdykarinsats vid styrkeuppbyggnad på skadeplats.

7.7 Ledningsfunktionernas förmåga

Inom Nerikes Brandkår finns ledningsfunktioner som har förmåga att:

- Utföra insatsledning

Inom Räddningsregion Bergslagen där Nerikes Brandkår ingår finns övergripande ledningsfunktioner som har förmågorna att:

- Utföra insatsledning
- Utföra strategisk ledning
- Utföra normativ ledning

7.8 Övriga resurser

Inom Nerikes Brandkår finns följande specialresurser:

Lyftutrustning för tyngre fordon (buss och lastbil) och specialutrustning för annan räddning. Räddningsbil med kran.	Örebro
Losstagningsutrustning för tyngre fordon.	Örebro och Byrsta
Kemdyknings- och saneringsutrustning vid keminsats.	Örebro och Byrsta
Räddningsfrånkoppling järnväg.	Örebro, Byrsta och Lindesberg
Utrustning för rappellering.	Örebro och Byrsta
Terränggående motorcykel, 4- eller 6-hjuling.	Finnerödja, Pålsboda, Garphyttan, Nora, Guldsmedshyttan och Kopparberg
Utrustning för uppsamlingsplats.	Örebro
Räddningstjänst på sjö med större båt eller svävare.	Örebro (båt och svävare) och Askersund (båt)
Utvändig livräddning med höjdfordon 4-8 vån.	Örebro, Byrsta och Lindesberg

Tabell 7.2 Specialresurser inom Nerikes Brandkår.

7.9 Räddningsstyrkornas utbildning

- Värnpersonal genomgår tre dagars intern introduktionsutbildning
- Räddningstjänstpersonal i beredskap genomgår Grundutbildning för räddningstjänstpersonal i beredskap eller motsvarande utbildning externt eller internt.
- Heltidspersonal har minst kompetensutbildningen Skydd mot olyckor eller motsvarande.

Utöver grundutbildningar utbildas personalen för särskilda uppgifter såsom utryckningsförare, rökdykarledare, båtförare och tung chaufför. Det schemaläggs dessutom 20 övningstimmar per år för värnpersonal, minst 50 övningstimmar för RIB och 175 övningstimmar för heltidspersonal.

7.10 Organisationens uthållighet

Räddningsstyrkornas förmåga till uthållighet är i första hand beroende av Nerikes Brandkårs och Räddningsregion Bergslagens samlade resurser. Uthålligheten upprätthålls genom ett aktivt strategiskt ledarskap där styrkor kan flyttas inom Räddningsregion Bergslagens område samt att även externa resurser kan kallas in.

Vid större olyckor med ett långvarigt förlopp kan Räddningsregion Bergslagen behöva samverka med andra räddningstjänster och resurser i samhället. Detta kan gälla både tillgång till brandpersonal, ledningspersonal samt fordon och materiel från andra räddningstjänster. Utöver detta kan samverkan och hjälp behövas från exempelvis andra myndigheter, militär, frivilliga resursgrupper, företag med expertkunnande och externa resurser osv.

Vid ansträngda lägen kan det bli aktuellt för Räddningsregion Bergslagens systemledning att bland annat prioritera och omfördela resurser i området och samtidigt bestämma vilken nivå på beredskap som ska gälla för organisationen i rådande läge. Ytterst ansvarig för systemledningen är tjänstgörande räddningschef i beredskap.

7.11 Alarmering

SOS Alarm tar emot 112-samtal och utför enligt avtal utalarmering av Nerikes Brandkårs räddningsstyrkor med stöd av upprättade larmplaner för varje brandstation och typolycka. Vid behov finns möjlighet att larma ut egna styrkor via en reservlösning.

Vid bortfall på telefoni i samhället har allmänheten möjlighet att påkalla hjälp genom att trycka på larmknapp som finns vid förbundets samtliga brandstationer. Knappen larmar via Nerikes Brandkårs egna personsökarsystem, vilket gör systemet oberoende av teleledningar och mobiltelefoni.

7.12 Brandvattenförsörjning

Brandvatten är en förutsättning för att möjliggöra en räddningsinsats i händelse av brand. I första hand används vatten från räddningsfordon och befintligt brandpostnät. Det finns även möjlighet att använda vatten från sjöar, öppna vattendrag och krigsbranddammnar.

I förbundsordningen för Nerikes Brandkår regleras det att medlemskommunerna svarar för tillsyn, underhåll och skötsel av brandposterna och krigsbranddammarna, samt att Nerikes Brandkår har aktuella kartor som anger brandposternas läge.

7.13 Före Under Efter

Förloppet vid en olyckshändelse med räddningsinsats kan indelas i tre skeden.

FÖRE ska styrkor övas, räddningstjänsten planeras, insatsplaner upprättas och utrustningen underhållas.

UNDER ska utalarmering och radiosamband fungera, larmplaner och rutiner följas, ledning upprättas, beslut fattas och arbetsmiljön tryggas.

EFTER ska restvärdesarbete och vägsanering utföras vid behov, den drabbade stödjas, utrustning återställas, olycksundersökning genomförs och händelserapport upprättas. Vid speciellt allvarliga händelser genomförs kamratstödsverksamhet för personalen.

Det är särskilt viktigt att den drabbade uppmärksammas och erhåller det stöd som krävs i varje situation.

7.14 Viktigt meddelande till allmänheten (VMA)

Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) är ett nationellt system för samhället att varna och informera människor vid allvarliga olyckor. Systemet kan användas av bland annat räddningstjänsten vid exempelvis gasutsläpp, en stor brand eller andra situationer med behov av att varna allmänheten. Informationen till allmänheten om hur varning sker vid olyckor görs genom annonser, på webbplatser och i samband med utbildning för allmänheten.

Ett VMA går alltid ut i radio och TV och kan vid behov kompletteras med VMA via SMS samt genom att använda utomhusvarningen bestående av ljudsändare, så kallade tyfoner, som kan ge signalen VMA. Tyfoner finns i olika omfattning i orterna Hallsberg, Laxå, Kumla med Kvarntorp, Nora med Gyttopp, Frövi, Lindesberg, Kopparberg och Örebro. Utomhusvarningen provas fyra gånger per år.

7.15 Extraordinär händelse

Med extraordinär händelse avses en sådan händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller en region. Vid en extraordinär händelse kan kommunens krisledningsnämnd träda i funktion. Exempel på extraordinära händelser kan vara stora olyckshändelser med många döda, effekter av omfattande storm, översvämningar eller snöoväder. Även om händelsen inte uppfyller kriterierna för räddningstjänst kan Nerikes Brandkår vara kommunerna behjälpliga.

7.16 Räddningstjänst under höjd beredskap

Under höjd beredskap förväntas andra typer av händelser med särskilda konsekvenser gällande skadefall och hjälpbehov. I LSO anges några särskilda uppgifter som kommunal räddningstjänst ska ansvara för under höjd beredskap:

- upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden
- indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel
- delta i åtgärder för första hjälpen och transport av skadade personer samt befolkningskydd
- att personal inom en kommuns organisation för räddningstjänst får tas i anspråk för uppgifter som inte rör den egna kommunen.

Räddningstjänsten är en del av totalförsvaret och civilt försvar syftar till att samhället ska fungera vid höjd beredskap och krig i Sverige. Civilt försvar regleras i fler lagstiftningar än LSO och är även beroende av fortsatt nationell försvarspolitisk inriktning och reglering mellan stat och kommun. Prioriterade uppgifter för kommunerna enligt överenskommelsen mellan staten och kommunerna (MSB och Sveriges Kommuner och Regioner (SKL 18/01807 Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar) är:

- kompetenshöjning gällande totalförsvaret
- säkerhetsskydd
- krigsorganisation och krigsplacering
- önskvärt att medverka i arbetet med ledningsansvar, geografiskt områdesansvar och rapportering.

Nerikes Brandkår har påbörjat arbetet med att öka sin förmåga kring civilt försvar genom att arbeta med säkerhetsskydd och krigsplacering av personal.

7.17 Kamratstödsverksamhet

Nerikes Brandkår ska ha utbildade kamratstödjare och en organiserad kamratstödsverksamhet. Då svårare olyckor inträffar eller om personalen av någon annan anledning känner sig illa till mods ska kamratstöd erbjudas.

8. Samverkan

8.1 Räddningstjänster

Nerikes Brandkår är organiserad för att klara flera samtidigt räddningsinsatser samt för att klara omfattande insatser genom samverkan med andra räddningstjänster i och utanför Räddningsregion Bergslagen.

Räddningsregion Bergslagen, är resultatet av en samverkan mellan 17 räddningstjänstorganisationer från Dalsland, Värmland, Dalarna, Örebro och Västmanland. Syftet med Räddningsregion Bergslagen är att fullt ut bedriva en gemensam operativ räddningstjänst så att de samlade resurserna används så effektivt som möjligt oavsett organisationstillhörighet.

För att minska insatstiderna inom Nerikes Brandkårs område har utöver samverkan inom Räddningsregion Bergslagen följande avtal tecknats:

Avtal med	Räddningsinsats
Västra Sörmlands Räddningstjänst	Sydöstra delen av Örebro kommun
Räddningstjänsten Motala-Vadstena	Södra delen Askersunds kommun
Räddningstjänsten Östra Skaraborg	Södra Laxå kommun
Räddningstjänsten Dala Mitt	Området vid Kloten i Lindesbergs kommun

Utöver detta finns även ett avtal om hjälp med räddningsdykare från Mälardalens Brand- och Räddningsförbund.

För att på motsvarande sätt bistå andra kommuner har följande avtal träffats:

Avtal med	Ansvar/Område
Västra Sörmlands Räddningstjänst, Mälardalens Brand- och Räddningsförbund, Räddningstjänsten Eskilstuna kommun	Räddningstjänst på Hjälmarens
Räddningstjänsten Finspång	Förstahandsutryckning i NV delen av Finspångs kommun
Räddningstjänsten Motala-Vadstena	Förstahandsutryckningar i norra delen av Motala kommun
Räddningstjänsten Östra Skaraborg	Förstahandsinsats i norra delen av Karlsborgs kommun och Gullspångs kommun
Västra Sörmlands Räddningstjänst	Hjälp vid tung räddning

8.2 Andra aktörer

Nerikes Brandkår deltar i ett samrådsforum, Regionalt råd för totalförsvaret, som leds av Länsstyrelsen före, under och efter en samhällsstörning. Representanter är bland annat från kommuner, räddningstjänster, Region Örebro län, Polisområde Örebro län, SOS Alarm, Civilförsvarfsförbundet och Militärregion väst. Nerikes Brandkår är även en av aktörerna i T-sam som hanterar frågor som rör krissamverkan i Örebro län.

Avtal har tecknats mellan Region Örebro län och Nerikes Brandkår om IVPA och hjärtstartsverksamhet på samtliga stationer i förbundet. Det finns även en överenskommelse mellan Region Örebro län och Nerikes Brandkår om hjälp vid transport av skadade i terräng samt ett avtal om utrustning vid katastrofer.

9. Hamnar, gräns mellan statlig och kommunal räddningstjänst

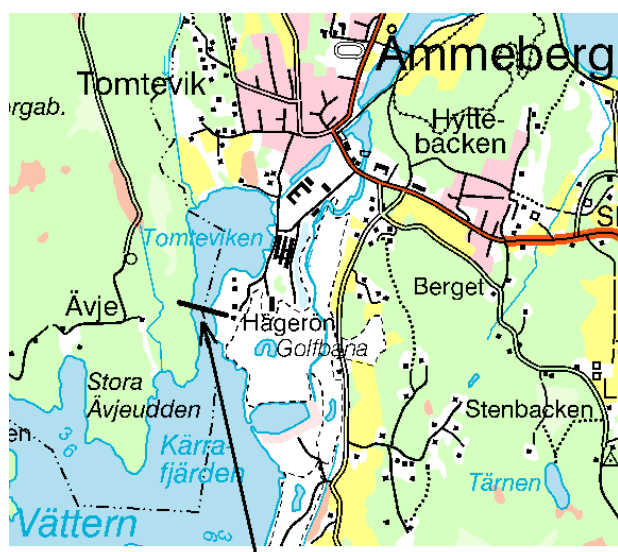
I Askersunds kommun ligger den norra delen av Vättern. Räddningstjänst på Vättern är en statlig angelägenhet utom i hamnområden. Nerikes Brandkår svarar för räddningstjänst inom hamnområdena i Askersund, Hammar, Åmmeberg, Bastedalen och Olshammar. Gränsen mellan Nerikes Brandkårs ansvarsområde och staten framgår genom kartbilderna nedan.

Hamnen i Askersund

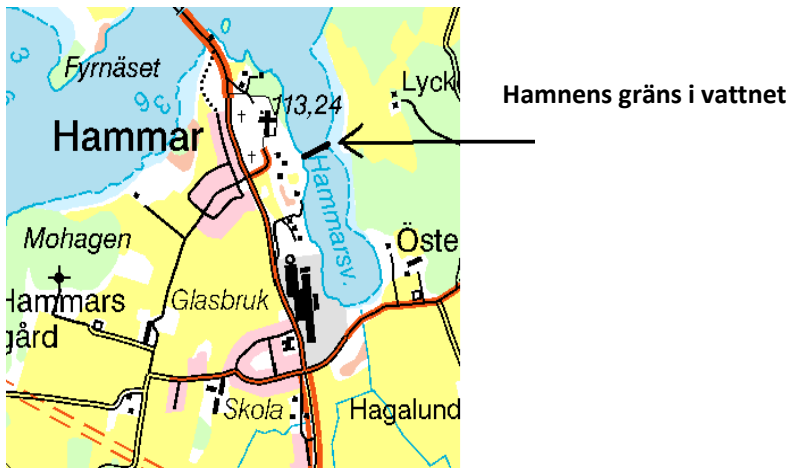
Hamnens gräns i vattnet

Hamnen i Åmmeberg

Hamnens gräns i vattnet

Hamnen i Hammar

Hamnen i Bastedalen

Hamnens gräns i vattnet

Hamnen i Olshammar

Hamnens gräns i vattnet

10. Uppföljning och utvärdering

Den årliga budgeten med prestationsmål ska anpassas till handlingsprogrammets inriktningsmål. Syftet med detta är att underlätta uppföljning och utvärdering av all verksamhet vid Nerikes Brandkår. Måluppfyllelse och eventuella avvikelser beskrivs i Nerikes Brandkårs delårsbokslut och årsbokslut.

Nerikes Brandkårs har egna revisorer som följer upp verksamheten i kommunalförbundet. Intern kontroll sker årligen utifrån en kontrollplan som direktionen beslutat om.